ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարւանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Ախալցխայից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաղերը և նոցա նշանակութիւնը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ

—

Սեպտեմբերի 12-ին

Եթէ այժմս կայ մի ուրախալի երևոյթ, դա ուսումնարանների աճելն է. գիւղերում թէ քաղաքներում աւելանում են դոցա թւերը: Լոկ հետաքրքրութիւնից դրդված, մի քանի օր սրանից առաջ ճանապարհորդեցի Ղարս: Բայց ինչ եմ տեսնում. համարեա ամէն մի հայաբնակ գիւղի եկեղեցու գաւթում կանգնացրած ուսումնարաններ, որոնց հետքերն անգամ չը կային թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ: Ես այցելեցի մի քանիսներին. թէպէտ ուսումը դեռ չէին սկսած, բայց քննելով գրքերը և ուսանելիք առարկաները՝ շատ բաւարար էի գտնում. ամենքից աւելի իմ ուշադրութիւնը գրաւեց Ջերմալի գիւղը, (Կարսից 20 վերստ հեռաւորութեամբ Կաղզուանի ճանապարհի վրա). այստեղ եկեղեցու գաւթում երկու լուսաւոր սենեակներից բաղկացած նոր շինված ուսումնարանում (որը շինված է գիւղական հասարակութեան հաշւով) ուսանում են 27 երեխաներ արական սեռի: Ուսուցիչը իմ խնդրանօք հրաւիրեց մի քանի աշակերտներին և դասախօսեց. որքան էր զարմանքս, երբ այդ մանկիկները յընթացս երկու տարւայ սովորած հայոց և ռուսաց լեզուների ազատ և անսխալ գրել կարդալից զատ, թւաբանութիւնից և աշխարհագրութիւնից նոյնպէս բաւականաչափ տեղեկութիւններ ունին: Երիտասարդ ուսուցիչը (Մկրտիչ Ագուլեանց, Ալեքսանդրապօլցի) գրաւել էր թէ գիւղի հասարակութեան և թէ երեխաների համակրութիւնը, դոքա միասին կազմում էին մի գերդաստան: Բացի յիշեալ առարկաներից պ. Ագուլեանցը դասախօսում է (ինչպէս ազդարարում գրված էր) եկեղեցական և ազգային երաժշտութիւնից և կրօնից. և այդ ուսուցիչը ստանում է գիւղական հասարակութիւնից ռոճիկ 180 րուբլի տարեկան: Յարգ և պատիւ պ. ուսուցչին իր բարեխիղճ պաշտօնավարութեան համար: Ամեն գիւղ, ուր որ այցելեցի, սրբազան Աղւանեանցի անունը պատկառանքով են յիշում, և խոստովանում են որ այդքան ուսումնարաններ բանալու ինիցիատիվը պատկանում է սրբազան Աղւանեանցին: Իմ հարցմունքին, թէ թեմական վերատեսուչը այցելում է ձեր ուսումնարաններին, ամենքը զարմանքով պատասխանում են. «միթէ կայ թեմական վերատեսուչ անունով մի անձնաւորութիւն, որ գիւղական ուսումնարաններին այցելելու պատիւը ունենայ:» Ինչ և իցէ, մենք ազատ ենք թողնում պ. պ. թեմական վերատեսուչներին իրանց խղճի առաջ:

Այս տարի թէ Շիրակի և թէ Ջաւախէթի դաշտերում առատ է հացը. գիւղացիք իրանք էլ են խոստովանում, որ տասնեակ տարիների ընթացքում չէ պատահում այսպիսի առատութիւն. իսկ քաղաքներում տիրում է առևտրի կատարեալ հիւանդութիւն. առևտրականները Կարսում, Ալեքսանդրապօլում և Ախալքալաքում յուսահատված գանգատվում են, թէ ինչ պիտի լինի սորա հետևանքը. իսկ Ախալցխայի համար չը կայ մի յոյս որ գէթ ապագայով մխիթարվենք: Շատերից լսում եմ գաղթելու մտադրութիւններ, բայց չը գիտենք թէ ուր: Յաջողակ առևտուրը կախված է մի քանի պայմաններից, որոնց թիւը այժմ իմ նպատակից դուրս է, բայց աչքի առաջ ունենալով և մի քանի մասնաւոր հանգամանքներ, իսկապէս համարձակվում եմ ասել, որ մենք ինքներս էլ անգիտակցաբար նպաստում ենք նորա ձախող վիճակին ենթարկվելու: Ամենքին յայտնի է, որ առևտրի բեմի վրա առաջին դեր կատարողը դրամն է, և երբոր կիրառութիւնից պակասում է դրամը, նուազում է և առևտուրը. իսկ մենք արդեօք բարեխղճաբար վարվում ենք դրամի հետ. ո՛չ: Հայը հարստացաւ, նա անմիջապէս ձեռնարկում է իր համար հոյակապ պալատներ շինելու. հայը ունեցաւ փող, նա պատրաստվում է հեռաւոր երկրներ ուխտագնացութեան. առևտրի բաղդը ժպտաց հայի երեսին, նա արդէն շռայլութեան և նորասիրութեան հետևելով, ահագին ծախսեր է անում թէ իրան և թէ գերդաստանի համար. առևտրական հայի մի անհեռատեսութեան հիւանդութիւնը կարելի է համարել առանց հիմնական ապահովութեան ապառիկ տալը ամեն մի խնդրողին, և երբ պահանջում ենք ապառիկը. «չը կայ և չունեմ» ենք լսում. շատերն էլ առանց վճարելու իրանց պարտքը, անյայտանում են չուելով հեռաւոր երկրներ: Եւ ահա մեր դրամը փոխարինեցինք քարի և փայտի, որը տոկոս էլ չէ բերում. վատնեցինք ուխտագնացութեան ճանապարհներին անվերադարձ. լայնացրինք ծախսերի դռները, որոնք կրճատելու անկարող ենք եսասիրութեան ախտով. հաստատեցինք ապառիկի հաշւեմատեանը, իսկ կիրառութեան համար կանխիկ դրամ չը մնաց ասպարէզի վրա. միթէ սոքա հարուածներ չեն առևտրի յառաջադիմութեան, որոնցով ինքներս պատրաստում ենք մեր սնանկութեան մահագիրը:

Ա. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Այսօր, կիրակի, հրատարակում ենք «Մշակի» համարը այն համարի փոխարէն, որ չը հրատարակվեցաւ անցեալ հինգշաբթի օրը:

—

«Тифл. Объявл.» լրագրի № 216 մէջ տպվեցաւ մի յօդուած պրօֆէսոր Անդրէաս Արծրունու դասախօսութեան մասին:

—

Մենք յայտնեցինք արդէն, որ այժմ ընդունում ենք յայտարարութիւններ և «Մշակի» առաջին երեսի վրա տպելու համար: Բայց մեր լրագրի առաջին երեսի վրա տպվող յայտարարութիւնների համար մենք երեք անգամ աւելի թանգ ենք վերցնում, քան թէ չորրորդ երեսի վրա տպվող յայտարարութիւններից: Եթէ չորրորդ երեսի վրա տպված յայտարարութիւնը արժէ 1 րուբլ, մենք նոյն յայտարարութեան համար 3 րուբլ կը վերցնենք նրան մեր լրագրի առաջին երեսի վրա տպելու համար:

—

«Մեղու Հայաստանի» լրագիրը տպելով մի նրկատողութիւն պրօֆէսոր Արծրունու դասախօսութեան մասին, ի միջի այլոց ասում է, որ եթէ թատրօնական դահլիճը միայն կիսով չափ լի էր, այդ այն պատճառով է, որ հայ հասարակութիւնը արդէն զզուեց տգէտ և իրանց գիտուն ձևացնող դասախօսներից, այնպէս որ նրա մէջ հաւատ կորաւ դէպի դասախօսութիւնների օգտաւէտութիւնը, չը նայելով որ այս անգամ այնպիսի մի գիտնական մարդ էր կարդում, որին արժէր լսել: Այս է մօտաւորապէս «Մեղուի» դատողութիւնը: Գեղեցիկ լօգիկա: Ուրեմն «Մեղուի» կարծիքով մեր ինտելլիգենցիան այն աստիճան բթամիտ է, որ չը նայելով թէ իր երիտասարդութեան բոլոր տարիներին լսում էր պրօֆէսօրների դասերը, այնուամենայնիւ չէ կարող ջոկել մի տգէտ մարդու դասախօսութիւնը մի գերմանական առաջնակարգ համալսարանի պրօֆէսօրի դասախօսութիւնից. և որովհետև նա, այդ ինտելլիգենցիան,

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԽԱՂԵՐԸ ԵՒ ՆՈՑԱ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

—

Սակայն, որպէս զի կասկածանաց տեղիք չը տանք, թէ յիրաւի այդքան վնասակար են ուսումնարանները իրանց ներկայ վիճակով առողջութեան կողմից, դիմենք քանի մի համառօտ վիճակագրական տեղեկութիւնների: Առանց փաստերի չը խօսենք:

Նստակեաց կեանքը, շարժողութեան պակասութիւնը և ֆիզիկական վարժութիւնների անուշադրութեան տալը ուսումնարանի մէջ ամենավատ ներգործութեան ունի ստամոքսի և աղիքային գործարանների վրա. այդ գործարանների հիւանդութիւնը աւելի տարածված է ինտելլեգենտ դասի մէջ, սկիզբն առնելով գլխաւորապէս ուսումնարանական կեանքից:

Փարիզի տեխնիկական ուսումնարանի աշակերտների վրա արած վիճակագրութիւնից երևեցաւ, որ 586 աշակերտներից երեք տարումը մօտ 290 այդ հիւանդութիւնը ունէր:

Դարմշտատի ուսումնարաններում գլխացաւով բռնվածների տոկոսը հասնում էր 27,3%. քթից արիւնահոսութիւն 11,5%. բարձր դասատան մէջ հասնում էր 80%: Դօկտոր Գիլլիօմի և Բաւսենգինի հետազօտութիւնները Նեվշատելի և Դարմշտատի ուսումնարաններում ցոյց են տալիս որ գլխացաւը ունէին 40% աշակերտների:

Բժիշկ Էյլինբուրգը ցոյց տուեց, որ 300 մարդիկներից, որոնք մէջքի ծռութիւն ունէին, 250 աշակերտ էին, որ կազմում է 89,3%: Ֆարները 90% ողնաշարի ծռութիւն գտաւ:

Թոքախտի և կարճատեսութեան մասին միանգամայն աւելորդ ենք համարում խօսել, որ այնքան սարսափելի հետևանքների է հասել, սարսափելի տոկոս տալով:

Այստեղ պէտք է յիշել և զանազան հոգեկան հիւանդութիւններ, որոնք էլի ծնունդ են ուսումնարանի որոշեալ չափով. յիշենք միայն որ Թիֆլիսի յայտնի ականաբոյժ Րէյխը իր հետազօտութիւններով ցոյց տուեց, որ Թիֆլիսի գժանոցի բոլոր գժերի 16% կազմում էին Թիֆլիսի գիմնազիօնի աշակերտները: Պ. Սլաւինցկի ցոյց տուեց որ 65% ինքնասպանութիւն ընկնում է գիմնազիօնների վրա: Ի՛նչ սարսափելի թիւ:

Այդ քանի մի թւերը մէջ բերելով, մենք բաւականանում ենք. կասկած չը կայ, որ մեր ուսումնարանները այդ կողմից յետ չեն մնայ (եթէ չասենք որ աւելի մեծ տոկոսներ կը տան): Մենք աւելորդ ենք համարում մէջ բերել շատ յայտնի բժիշկների կարծիքները և հետազօտութիւնների արգասիքները. նոքա որոնք կամենում են հարցի վրա աւելի որոշ գաղափար ունենալ, թող բարեհաճեն ձեռք առնել մեծ. բժիշկ Բարայեանի «Ուսումնարանի առողջապահութեան հարցեր» վերնագրով գրքոյկը, որ բաւականին բաւարար տեղեկութիւններ կարող է տալ *):

Վերջապէս այս բոլորի մէջ գլխաւորը այն է՝ որ ուսումնարանները ներկայ դրութեամբ լաւ ազդեցութիւն չունեն առողջութեան վրա, և ուսումնարանական պարապմունքները ինքն ըստ ինքեան պահանջում են ֆիզիկական ոյժերի վերանորոգումն: Պէտք է ցոյց տալ թէ ինչ միջոցներով կարելի է վերանորոգել այդ ոյժերը, որոնք են այդ միջոցները:

Սակայն մենք այստեղ նպատակ չենք դրել խօսելու այդ միջոցների մասին ընդհանրապէս, այդ մեզ շատ հեռու կը տանէր. մենք խօսում ենք խաղերի մասին, և այստեղ քանի մի խօսքով ցոյց տալ կարելի է թէ որքան մեծ նշանակութիւն ունեն խաղերը ընդհանրապէս, և մարմնամարզութիւնը մասնաւորապէս և այս կէտում, ի բաց առեալ այն նշանակութիւնը, որ դոքա ունեն և այլ կողմերից, ինչպէս վերև ցոյց տուեցաւ: Բայց և նոր պայմանի մասին երկար խօսել հարկաւոր չէ. եթէ ընդունում ենք, որ շարժողութիւնը, մարմնամարզական շարժումները կարող են ու պիտանի են ֆիզիկական զարգացման համար, ապա ուրեմն և խաղերը ևս իրանց պատշաճաւոր տեղը ունեն ուսումնարանի մէջ: Մանկական պարտէզների մէջ նոքա իրանց նշանակութեան զենիթի վրա են գտնվում: Հարկաւոր է կանոնաւոր վիճակի ենթարկել նոյն խաղերը և ուսումնարաններում, բարձրացնելով մարմնամարզութեան յարգը. որոշելով մարմնամարզութեան համար ժամեր, միջոցներ, ունենալով այդ նպատակի համար առանձին ուսուցիչներ և այլն: Ուսումնարանի մէջ խաղը արդէն կորցնում է իր այն քանի մի նշանակութիւնները, որ ունի նա մանկան առաջին տարիների մէջ, և ունենում է գլխաւորապէս մարմինը կրթելու արժէք, որի վրա և հիմնված է մ ա ր մ ն ա մ ա ր զ ու թ ե ա ն էութիւնը: Ցանկալի է որ մեր ուսումնարաններում այս բանի վրա առանձին ուշադրութիւն դարձվէր: Խնդիրը այնքան պարզ է որ հարկաւոր էլ չէ երկար բացատրութիւնների և նախագծերի սպասել...

Մեզ մնում է կանգ առնել մի կողմի վրա և ապա դիմել խնդրի վերջին: Խաղերի մեծ նշանակութիւնը մենք ցոյց տուեցինք մասամբ. պարզ է թէ որքան նշանաւոր դեր ունի նա կատարելու մանկական տարիքների համար, և որքան նա մեծ ծառայութիւններ է անում թէ մտաւորին, թէ ֆիզիկականին և թէ բարոյականին: Խաղալիքների վերաբերութեամբ աւելորդ ենք համարում խօսել. Ֆրէօբէլեան խաղալիքները կարող են օրինակ լինել. սակայն խաղալիքները ևս ուշադրութեան պէտք է ենթարկվեն. մանկական բնաւորութիւնը ամեն բան մի տեսակ չէ ընտրում. Պօմպէի աւերակներում գտած խաղալիքները ցոյց են տալիս որ հին ժամանակ ևս դոքա մեծ բազմատեսակութիւն ունէին: Հռօմում մի դագաղի մէջ գտան մի տիկին (кукла), որի օրինակների մասին խօսում է Լ ի գ ց վ է ն, ասելով որ այդ խաղալիքնե-

*) Այստեղ աւելորդ չենք համարում մէջ բերել քանի մի խօսք մարմնական առողջութեան նշանակութեան մասին: Հէգէլը խօսելով այն բանի մասին թէ ինչ մեծ կապ ունեն մտաւորականը և ֆիզիկականը, մարմինը և հոգին, մեծ նշանակութիւն է տալիս մարմնի առողջութեան, և ինքը իր անձնական փորձերից ցոյց է տալիս թէ որքան մարմնի այս կամ այն մասի զարգացումը ներգործում է մտածողական կարողութեան վրա: Կան մարդիկ, որոնք թոյլ են տալիս իրանց կարծել որ այսքան զանազանութիւնը ներկայ մարդու խօսքի և գործի մէջը, այսքան բարոյական անկումը, անիրաւութեան զարգանալը հետևանք է ֆիզիկական գործունէութեան պակասութեան: Եւ այդ օրինակ կարծիքները իրանց հիմքը ունեն: Հոգին ևս կարող է կոյր և կարճատես լինել... Սարսափելի թուլութիւն ներկայացնող կազմածքներ կան... Օրգանիզմի ներքին և արտաքին կազմութիւնից մարդիկ շատ անգամ անկարող են հակառակ ուղղութիւնները և լաւը կամ վատը ճիշդ զանազանել: Միթէ յայտնի չէ թէ ինչ նշանաւոր հետևանք ունի մի որ և իցէ ջղային համակարգութեան մեծ աշխատութիւնը, կամ պակաս մնացած ստամոքսը, որի վրա հիմնված՝ Ս պ ե ն ս ե ր ը այնքան որոշ եզրակացութիւններ է հանում: Հետաքրքրական է և այս երևոյթը, որ այն մարդիկ, որոնք շարունակ, սերունդներով մտաւոր աշխատանքներ ունեն, կամ որ մի և նոյնն է, այսպէս կոչված ինտելլիգենտ դասը, չեն կանգնած մտաւոր այն բարձր աստիճանի վրա, համեմատելով մ շ ա կ դասի հետ, որը սերունդից սերունդ շարունակաբար ֆիզիկական աշխատանք է ունեցել: Մշակ դասից շատ անգամ դուրս են գալիս մարդիկ, որոնք համեմատաբար քիչ կրթութեամբ և զարգացմամբ կանգնում են ինտելլիգենցիական մտաւոր աստիճանի վրա: Վերջապէս եւրօպական բարձր դասակարգի մէջ նկատված է մի հակումն դէպի խելագարութիւն: Այս երևոյթը, որ պարզվեցաւ նշանաւոր անձինքներից՝ Գրիզինգեր, Մաուդսլի, Մօրէլ,—ստիպում է կարծել, որ այս վիճակով շարունակվելը լաւ ապագայ չէ խոստանում:

մի անգամ զզուեց ազգերի դասախօսութիւններից, այդ պատճառով նա այժմ յոյս չունի մի օրինաւոր բան լսելու և մի պրօֆէսօրից և այդ պատճառով չէ գալիս նրա դասախօսութիւնը լսելու: Մենք մինչև անգամ այդ տեսակ վատ կարծիք չունենք մեր ինտելիգէնցիայի մասին, ինչ որ յայտնում է նրա մասին նոյն ինտելիգէնցիայի մշտական պաշտպան, նրա օրգան, «Մեղու Հայաստանի» լրագիրը: Իսկ ապացոյց, որ խօսքը ինտելիգէնցիայի մասին է, այն է որ Ա. Արծրունու դասախօսութիւնից բացակայ էր ինտելիգէնցիան, այն ինչ ներկայ գտնված մօտ 200 անձինք, բացի հինգ վեց հոգուց, բոլորն էլ պատկանում էին մեր հասարակութեան միջին և հասարակ դասակարգերին: Ո՛րքան զւարճ բան է գլխի վրա դրած, չուռ տուած լօգիկայով միշտ մոլորեցնել ընթերցողին: Աւելի բարեխիղճ բան չէր լինի «Մեղուի» կողմից ասել ճշմարտութիւնը, այն է որ մեր ինտելիգէնցիան առհասարակ ոչնչով չէ հետաքրքրվում և մինչև որ երիտասարդ պրօֆէսօրը կարդում էր, մեր ինտելիգէնցիան թէ մամնաւոր տներում և թէ կլուբում նստած թուղթ էր խաղում:

—

Պ. Սօղօմօն Վրթանէսեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Պատիւ ունեմ յայտնել ի գիտութիւն Թիֆլիսի պատուելի հասարակութեան, որ Բէլախեանցի և Օրբէլեանցի մամնաւոր ուսումնարանը այս սեպտեմբերից ձեռնարկած եմ նրա բարեկարգութեանը: Հրաւիրած նոր ուսուցչական խումբը արդէն սկսել է դասախօսութիւնները և աշակերտների ընդունելութիւնը շարունակվում է: Պայմանները կարելի է իմանալ ուսումնարանում:» Մենք մեր կողմից յոյս ենք յայտնում, որ պ. Ս. Վրթանէսեան, որին անձամբ ճանաչում ենք, կը կարողանայ ուսումնարանին մի նոր զարկ տալ և բարձրացնել նրա նշանակութիւնը Թիֆլիսի հայ հասարակութեան աչքում:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ Կուկիայի առաջին մամնաւոր հիւանդանոցը տեղափոխված է այժմ Միխայլօվսկայա փողոցը, Միրիմանօվի տանը, Վօրօնցօվի արձանի դիմաց:

—

Հաւլաբարի Ս. Մարիամեան օրիորդաց ուսումնարանի տեսուչ պ. Կար. Թէմուրազեան խնդրում է մեզ տպել հետևեալը: «Ուսումնարանի վարչութիւնը պարտք է համարում յայտնել իր հրապարակական շնորհակալութիւնը մեծարգոյ բժիշկ Ա. Ի. Սօրօկինա-Շչէրբինինա տիկնոջ, որը յարգելով ուսումնարանի վարչութեան խնդիրը յօժարութեամբ յանձն առաւ ձրիաբար այցելել ուսումնարանը և շարունակ հսկել աշակերտուհիների առողջութեան վրա: Բժշկական մասնակցութիւնը դպրոցական պարապմանց մէջ ինքն ըստ ինքեան այնքան նշանաւոր հարց է, որ մենք կը դառնանք այդ խնդրին առանձին գրուածքով, մանաւանդ, որ այդ խնդիրը այժմ քննվում է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան խորհրդարանում:»

—

Մեզ ուղարկված է հետևեալ նկատողութիւնը տպագրելու համար մի թատրօնասէրի կողմից: «Այս օրերս մենք առիթ ունեցանք ներկայ գտնվել Արծրունու թատրօնում մի ֆրանսիական ներկայացմանը: Մենք մեծ ուրախութեամբ ներկայ գտնվեցանք այդ բուն ֆրանսիական ներկայացմանը, որտեղ գլխաւոր դերերը խաղում էին պ. Գէշան և տիկին Գէշան: Ներկայացմանը աջակցում էին տիկիններ Մարտին և Րօհան և պ. Դէկէր-Շէնկ: Տիկին Մարտին, թէև առաջին անգամն էր խաղում, բայց պէտք է խոստովանվել որ ունի գեղեցիկ ձիրք լաւ դերասանուհի դառնալու: Թատրօնի հասարակութիւնը բաղկացած էր տեղական ինտելիգէնցիայից, նոյն իսկ քաղաքիս արիստօկրատիայից: Եւ այդ հասարակութիւնը, որքան կարողացանք նկատել, մեծ համակրութեամբ վերաբերվեց դէպի ֆրանսիական խումբը: Մի և նոյն ժամանակ լսում ենք որ պ. Գէշան, որ կեբազանց դերասան է, պատրաստ է իր ծառայութիւնն առաջարկել սիրողներին, որոնք կուզենային առաջիկայ ձմեռը որ և է ներկայացումներ տալ, նոյնպէս պատրաստ է պարապել և այն անձանց հետ, որոնք դիտաւորութիւն ունեն կատարելագործվել ֆրանսիական լեզուի մէջ:»

—

Սեպտեմբերի 16-ից եղանակը փոխվեցաւ Թիֆլիսում. յանկարծակի սկսվեցան մեծ քամիներ: Թօզը Թիֆլիսում անտանելի է:

—

Սեպտեմբերի 9-ից մեզ գրում են ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ հետևեալը: «Մեր գաւառում յաճախ անձրևներ գալու պատճառով Երանոս գիւղում սելաւ եկաւ, խեղդելով 4 մարդ և 40 անասուններ: Իսկ Աղիաման գիւղում կայծակնահարվել են 2 մարդ և 2 գոմէշ:»

—

Մենք հարկաւոր ենք համարում խնդրել մեր թղթակիցներին, որ առհասարակ որոշ և պարզ գրեն իրանց թղթակցութիւնները, մանաւանդ պարզ գրեն այդ թղթակցութիւնների մէջ տեղերի, գիւղերի անունները և առհասարակ յատուկ անունները:

—

Լսում ենք որ բժիշկ Շահազիզեան, որ նորերումս ընտրվեցաւ Թիֆլիսի Գայեանեան օրիորդաց դպրոցի տեսուչ, արդէն հրաժարվեցաւ իր պաշտօնից:

—

«Երևանի Յայտարարութիւններ» թերթի մէջ կարդում ենք հետևեալը: «Տեղիս քաղաքային խորհրդարանում կարդացվեցաւ պ. Նահանգապետի հաղորդագրութեան հետ ուղարկած Թագաւոր Կայսրի հեռագրի պատճէնը, որով Նորին Մեծութիւնը յայտնել էր իր ի սրտէ շնորհակալութիւնը թագադրութեան առիթով իր սիրելի հպատակների սրտեռանդ ուրախութեան և արած ցոյցերի համար: Թագաւորական հեռագրի «իսկրէննօ բլագօդարիւ» բառերը շատ խոր թափանցեցին ամեն մի իրաւասուի և ունկնդրի սրտի մէջ: Միաձայն «ուրա» գոչեցրեց խորհրդարանի չինութիւնը:»

—

Նոյն լրագրի մէջ կարդում ենք որ նորին պայծառափայլութեան, կառավարչապետ իշխան Դօնդուկօվ-Կօրսակօվի Երևան մուտ գործած օրը քաղաքը, դումայի վճռով, կը զարդարվի դրօշակներով, ճաշ կը տրվի թանգագին հիւրին և երեկոյեան ճրագավառութիւն կը լինի: Վճռվեցաւ նաև խնդրագրով աղերսել իշխանին որ նա միջամտութիւն հարկն է 1) Երևանի երկաթուղու գիծը կարելոյն չափ առաջացնել, 2) բանալ արհեստական կամ այգեգործութեան ուսումնարան Երևանի մէջ, 3) Նահանգի զէմստվօի փողերից մի գումար որոշել, որով կարելի լինի Երևանի համար խմելու մաքուր ջուր բերել Ղրխբուլաղ կոչված աղբիւրներից, 4) քաղաքի գիմնազիայի համար մի պատշաճաւոր շինութիւն ունենալ և 5) ապահովել կարելոյն չափ Երևան քաղաքը մարդասպանութիւններից և աւազակութիւններից:

—

Նոյն լրագրում կարդում ենք որ սեպտեմբերի 5-ին, երեկոյեան 8 ժամին, սաստիկ և երկարատև անձրևից յետոյ, կարկուտ եկաւ, որի ամեն մի հատիկը ֆնդուղից (տխիլից) մեծ էր: Գիշերը նորից կարկուտ եկաւ, բայց աւելի մանր: Պարտէզներին և հացօղին կարկուտը մեծ վնաս չը տուեց:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Պատասխանելով «Nordd. Zeitg.» լրագրին, անգլիական «Times» լրագիրը ասում է. «Երբ «Nordd. Allg. Zeitg.» մինչ այն աստիճան իրան մոռացաւ, որ առանց որ և է պատճառի սկսեց սպառնալ Ֆրանսիային, մենք նկատեցինք, որ այդպիսի վարմունքը կարող է մեծ համակրութիւն առեղծել դէպի մի երկիր, որին սպառնում են: Բայց այն անմիտ պատասխանը, որ մեզ մեղադրում է իբրև թէ մենք գրգռում ենք ֆրանսիացիներին գերմանացիների դէմ, կարող է մեզ ծիծաղեցնել միայն: Մեր ազգը մեծ համաձայնութեամբ է ապրում ֆրանսիական ազգի հետ, բայց մի և նոյն ժամանակ լաւ է վերաբերվում գերմանացիներին: Մենք այդ երկու պետութիւններից և ոչ մէկի հետ չենք կամենում պատերազմական դաշնակցութիւն կապել, բայց մենք երկուսին էլ առաջարկում ենք մեր բարեկամութիւնը: Անգլիայի բարեհաճութիւնը այնպիսի մի ընծայ չէ, որին մի խելացի ազգութիւն անտարբերութեամբ վերաբերվէր: Կարելի է դաշնակցութիւնն էլ կապել, առանց յիշելու զօրքերի մասին. բարեկամական պայմանագիրները միացնում են ազգութիւններին, եթէ նրանք կայացրած են մինչև անգամ առանց դիպլօմատիայի օգնութեան:

—Կայիրէից «Wiener Allg. Zeitg.» լրագրին գրում են, որ այնտեղի եւրօպացիները շատ անբաւական են անգլիական գլխաւոր հիւպատոս Մալետի գործողութիւններից, որը աշխատում է հեռացնել ֆրանսիացիներին, իտալացիներին և աւստրիացիներին նորերումս հիմնած պետական խորհրդի աշխատանքներին մասնակցելուց: Այդ գործի մէջ նրա կուսակից է այժմեան մինիստրնախագահ Շէրիֆ-փաշա: Անգլիական գլխաւոր հիւպատոսի այդպիսի վարմունքը ստիպեց խեդիվին վերադառնալ իր ճանապարհորդութիւնից դէպի երկրի խորքը աւելի վաղ, քան թէ նա ենթադրում էր: Նրա շտապով վերադառնալը նոյնպէս և Րիազ-փաշայի Կայիրէ գալը առիթ է տալիս ենթադրելու, որ շուտով մինիստրական դըժուարութիւններ կը ծագեն:

—Լրագիրները հաղորդեցին, որ Գաշտէյնի մէջ իշխան Բիսմարկ և կոմս Կալնօկի խօսակցեցին մաքսային դաշնագրի մասին Գերմանիայի և Աւստրիայի մէջ: Ներկայումս «Indépen. Belge» լրագրի Բերլինի թղթակիցը, հիմնվելով հաստատ աղ-

---

բի միջոցով աղջիկները ծանօթանում էին իրանց ապագայ կոչման հետ: Ուրեմն խաղալիքները ես կարող են և պիտի անեն ծառայութիւն, և պիտի կարող լինեն նպատակին էլ ծառայել, լինելով մի և նոյն ժամանակ և միջոց նպատակին հասնելու համար:

Խաղերի վերաբերութեամբ այսքանը պիտի ասենք, որ աչքի առաջ ունենալով նոցա մեծ նշանակութիւնը՝ պէտք է ենթարկել խիստ մշակութեան: Մանկական պարտէզների խաղերը ուշադրութեան արժանի են և պիտի լինեն: Մենք այստեղ կամենում ենք մտցնել գործի մէջ և ժողովրդական տարրը: Ժողովրդեան կեանքի քանի մի կողմերը արտայայտվում են նորա խաղերի մէջ: Խաղերը ցոլացնում են իրանց մէջ մասամբ ժողովրդեան կարծիքները, հասկացողութիւնները, սովորութիւնները, նքբութիւնները, ճաշակը, նրբութիւնը, զգացմունքները, հաւատալիքները, զարգացման չափը և այլն և այլն:

Այս կէտը թէև արժանի է երկար բացատրութիւնների, սակայն մենք անցնում ենք: Այդ բոլոր տարրերը աւելի յաջող կերպով երևում են պար-երգերի մէջ:

Մենք ունենք հայկական խաղերի մի հարուստ կազմուածք. մեր գիւղերը այդ կողմից հարուստ պաշար են ներկայացնում: Այդ խաղերը բազմատեսակ են. խորամիտ և նուրբ, զուարճացնող և սովորեցնող, կրթող և մարզող, կենդանացնող և բարոյականացնող: Մտնենք մեր ժողովրդի մէջ և առնենք նորա կեանքի այդ փոքրիկ արտադրութիւնները: Մեր մանկական պարտէզների համար դոքա հարուստ պաշար կարող են լինել: Մտնենք հայ ժողովրդի մէջ և հաւաքելով այդ բազմաթիւ և բազմատեսակ խաղերը և մանկավարժութեան տեսութիւններին համաձայնեցնելով, ծառայեցնենք մեր նպատակներին: Այսպիսով և մենք նորանոր ծանօթութիւններ կը ստանայինք մեր ժողովրդի մասին:

Ո՛րքան պարտականութիւն կայ այդ կողմից մեր գ ի ւ ղ ա կ ա ն ո ւ ս ո ւ ց ի չ ն ե ր ի վրա. ո՛րքան մեծ է գիւղական ուսուցչի պարտքը: Ո՛րքան բան կարող է չինել հայ գիւղական ուսուցիչը: Ուսուցչական ժողովից հայ ուսուցիչը մեծ խոստումներով հեռացաւ: Այնտեղ խօսք եղաւ խաղերի մասին. մի քանիները այս մասին ունէին փոքրիկ աշխատութիւններ: Շատերը խոստացան աշխատել և հաւաքել որքան կարող են: Արդեօք այդ խոստումը խոստում էլ չէ՞ մնայել, ինչպէս որ մեր մէջ շատ անգամ պատահում է…

Խօսելով խաղերի մասին և դառնալով ժողովրդական խաղերի նշանակութեան, պէտք է ասենք որ մեր սեփական խաղերը հարուստ նիւթ կարող են տալ. նոքա կարող են լրութիւն տալ այս բոլոր բաժանմունքներին, որը մենք վերևը արեցինք խաղերի վերաբերութեամբ: Մենք ունենք խաղեր, որոնք մտաւորին կը ծառայեն. ունենք խաղեր, որոնք բարոյական բովանդակութիւն ունեն. ունենք խաղեր՝ որոնք ֆիզիկական վարժութեան ծառայութիւն կարող են անել. կան և խաղեր՝ որոնք երեք պայմաններն էլ ունեն: Այդ խաղերի մէջ ցոլանում է մեր ժողովրդական կեանքի այս կամ այն կողմը:

Մենք փորձի համար կը դնենք մեր խաղերից մի քանիների անունները:—Գերի, ցորեն-կորեկի, կրակ-կրակ, երկան էշ—երկան գոմէշ, չուսանանզուպապսի, ճնկլ-մնկլ-ստեփանոս, բաբաղուշումի, քեօխվա—գզիր, դապանակի, սեւազրմի, իչիկարուկի, հարամօլլի, ճկ-ճկ, կայնած-կճռաճ, մուկն ու կատու, տալէկ-մալէկ, տատանի չախչախ, էծէծ, բրինձ-բրինձ, ճրգ-ճրգ, սախկալ-սախկալ, գեղեր-գեղեր, պլոր-պաղի, սուլթանի, դափ-կնուզի, թուրքի չախչախ, զարաղօշան, լախտի, ծրէ լախտի, թախեօլապի, պանտա (ճիշար մանտա) ծրէ օսմալօ, չիլիկափայտ, իծաչարուկ, աչքակապուկի, կոճի, կզի, համլըմ—համիշան, ձերա-ձերա, պուզայ-պուզայ, կորէկ-կորէկ, դափ-կնուզի, բոլորվանքի, չխկլանգի, տռնափոսիկ, սակն, լայլի, դելօ, հօլ, ծտեչարուկի, սախկալ, Նըստըլըպահի, փափաղ-աւղի-կաչտի, պահուկ-պահուկ, սալմայ, քիքի-միքի, սէթակ, լալօյենի, զանգու-զանգու, չուչում-չուչում, զուկտիտալ…

Մենք կարող էինք մեծ քանակութիւն անուններ բերել իբրև ապացոյց մեր խօսքերին. ցանկալի է, որ այդտեսակ, և շատ ընտիր խաղերը հաւաքվէին, ենթարկվէին քննութեան և մշակութեան, և ապա ընդունուէին որտեղ որ հարկաւոր է: Թող հայ ուսուցիչները մտաբերեն իրանց պարտքը. մենք մեր կողմից խոստանում ենք այդ մասին մի մշակված գրուածք ներկայացնել: Ասենք միայն որ խաղերի մտաւոր, բարոյական և ֆիզիկական զարգացման արած ծառայութիւնները աչքի առաջ ունենալով, այլ և յիշելով նոցա էական նշանակութիւնը, չը մոռանանք նորա վերաբերութեամբ ժողովրդական տարրը և նորա նշանակութիւնը մեր ուսումնարանների և մանկական պարտէզների համար…

Մի քանի խօսք ևս և կը վերջացնենք: Այսօր մեր մատաղ սերնդի կրթութեան գործը մեր կեանքի և մահուան խնդիրն է: Մեր կրթական հիմնարկութիւնները այս վիճակի մէջ պահելով, մենք մեղանչում ենք ժամանակի դէմ, մեղանչում ենք յառաջադիմութեան գաղափարի դէմ: Խնդիրը մեծ է: Գորա մեծ և արժանաւոր վիճակի վրա պէտք է փայլէ կեանքի ոյժը և բովանդակութիւնը: Ցաւալի է կրկնել թէ որքան մեր ուսումնարանները, մեր դաստիարակչական ուղղութիւնները թիւր են և հեռի ուղիղ դրութիւնից: Հետևանքը լաւ վիճակ չէ խոստանում: Մեր ուսումնարանները միանգամայն լաւ առաջնորդներ չեն պատրաստում ժողովրդի համար. մեր ուսումնարանները չեն տալիս կեանքի մարդիկ: Քանի մի գրաւիչ և բարձր գաղափարների բեկորներով կեանքը մտնելով, դոքա չեն կարողանում դիմանալ կեանքի հարուածներին. դոքա չունեն ներքին ոյժ, կամք և խորին համոզմունք. ուսումնարանը իր պարտքը լաւ չէ կատարել: Եւ ահա դորանից է որ կեանքը, մեր կեանքը յաղթող է հանդիսանում, և նոքա որոնք որ պիտի լինէին ճշմարտութեան և յառաջադիմութեան կարապետներ, ընկնում են և տեղի տալիս ընդհանրացած վիճակին, յուսահատութիւն և զզւանք ներշնչելով իրանց յաջորդներին՝ իրանց թուլութեամբ և սարսափելի կեղծութեամբ: Կրթութեան համար հայ մատաղ սերունդը երեք շրջան ունի՝—ը ն տ ա ն ի ք ը, ո ւ ս ո ւ մ ն ա ր ա ն ը և հ ա ս ա ր ա կ ա կ ա ն կ ե ա ն ք ը: Առաջինը ողորմելի դրութեան մէջ է. հայ ընտանիքը ոչինչ մարդավայել զարգացման արտայայտութիւն չէ անում. ճշմարտութեան համար նա չունի զէնք, նորա ազդեցութիւնը կորստաբեր է. մեր հասարակական կեանքը առ այժմ չէ օրինակելի. նա իր մէջ ազնիւ ըմբռնումների համար դեռ քիչ ոյժեր ունի. նա իր արժանաւոր վիճակին չէ հասել դեռ ևս: Բոլոր պարտականութիւնը ուրեմն մնում է ուսումնարանի վրա, հայ սերնդի կրթութեան գործը մեր ուսումնարանի ձեռքումն է: Բայց, աւաղ, որքան ողորմելի է նորա վիճակը…

Մենք դիտմամբ խօսեցինք խաղերի մասին ցանկանալով ակնարկել փոփոխութեան ամենաառաջին քայլերի վրա: Թոյլ ենք տալիս մեզ ասել, որ դեռ ևս մօտիկ լինելով թէ հայ ընտանիքին, և թէ հայ ուսումնարանին, և թէ մասամբ հայ հասարակական կեանքին, մեր պարտականութիւնն ենք համարում արտայայտել մեր բոլոր դիտողութիւնները մեր ընտանիքի, ուսումնարանի և հասարակական կեանքի վերաբերութեամբ, կցելով մեր անկեղծ ցանկութիւնները և ստացած թէ քաղցրիկ և թէ դառն տպաւորութիւնները:

Խ. Մալումեանց

...րբերների վրա, հաղորդում է, որ այդ երկու պետութիւնների մէջ անկարելի է մաքսային դաշնագիր կապել, քանի որ Գերմանիայի կառավարական ղեկը իշխան Բիսմարկի ձեռքին է:

—Պրագայի մէջ հրատարակվող «Politik» լրագիրը ասում է, որ Աւստրօ-Ունգարիայի գերմանական կուսակցութիւնը աշխատում է իր ձեռքն առնել իշխանութիւնը և հէնց որ մի բան կը պատահի, խոկոյն այդ կուսակցութեան լրագիրները կանչում են, որ մեղաւորը այժմեան մինիստրութիւնն է և որ հարկաւոր է նոր մինիստրութիւն կազմել գերմանական կուսակցութիւնից: Այդ լըրագիրներին առատ նիւթ տուին Խօրվատիայի մէջ կատարված անցքերը: Մի ժամանակ աւստրիական գերմանացիները ունգարացիներին «աւազակներ» էին անուանում, իսկ այժմ, երբ Խօրվատների և ունգարացիների մէջ վէճեր ծագեցին, նրանք վերջինների կողմն են բռնում և աշխատում են ամենքին համոզել, որ միայն գերմանացիների և ունգարացիների միաձայն աշխատանքները կարող են փրկել Աւստրիայի սլաւեանների ձեռքից: Ունգարական մամուլը նկատում է, որ ունգարացիները բաւական են չեխերից և առիթ չունեն նրանց դէմ մաքառելու:

—Շվէյցարիայում գրողների միջազգային կոնգրէսի հետ միաժամանակ Ցիւրիխում գումարվեցաւ նոյնպէս բանւորների կոնգրէսը, ուր ներկայ էին 170 պատգամաւորներ: Վճռվեցաւ բոլոր բանւորների համար մի կենտրոն նշանակել: Ցիւրիխը այդ ընկերութեան գումարման տեղը կը լինի: Նիստի ժամանակ շատ առաջարկութիւններ ընդունվեցան, ի մէջ որոց գործարանատէրերի պատասխանատւութեան մասին առաջարկութիւնը այդ պատասխանատւութիւնը ընդարձակելու մասին: Վճռվեցաւ նոյնպէս խնդրել շվէյցարական կառավարութիւնից, որ նա միջնորդէ միւս պետութիւնների մօտ գործարանների միջազգային օրէնսդրութիւնը ընդունելու մասին:

—Բերլինի մէջ հրատարակվող կառավարչական «Post» լրագիրը, խօսելով փարիզցիների համակրութեան մասին դէպի բոյխստագի անդամ Անտուանը, որին նրանք դրամական օգնութիւն հայրին ենթադրված լրագիրը հրատարակելու համար, ասում է, որ այս փաստը ի նկատի ունելով Դիւսելդորֆի կաթոլիկական ժողովին Շորլեմերի արած առաջարկութիւնը ներկայումս տարածում է: Այդ առաջարկութիւնը հետեւեալն է. «Ժողովը ցանկանում է տեսնել, որ մամուլը Էլզաս-Լօտարինգիայի մէջ օրինաւոր կանոնների լինի ենթարկված և ազատված լինի վարչական կամայականութիւնից:» Այդ առաջարկութիւնը չընդունվեցաւ, բայց անուամենայնիւ Վինդհօրստ չը կարողացաւ չը յայտնել, որ միացրած նահանգների մէջ մամուլի դրութիւնը աններելի է:

—Վիէննայի լրագիրները հաղորդում են, որ Խօրվատիայում սկսված շարժումը աստիճանաբար տարածվում է և Դալմացիայում: Տարածվում են շրջաբերականներ, որոնցով հրաւիրում են Դալմացիայի ազգաբնակութեանը միանալ Խօրվատաների հետ, նրանց հետ միասին գործել ընդհանուր թշնամու դէմ: Բրացցօ կղզու վրա մի բազմամարդ ժողով կայացաւ, ուր արտասանվում էին ճառեր «Մեծ Խօրվատիան» վերականգնելու մասին: Մի և նոյն ժամանակ Զագրէբում պահանջներ են անում Դալմացիան միացնելու մասին Խօրվատիայի թագաւորութեան հետ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Փարիզի ակադէմիայի անփոփոխ քարտուղար ...րտրան սեպտեմբերի 7-ի նիստում հաղորդեց ...ւայի աղետի վերաբերութեամբ մի հետաքրքրիր մանրամասնութիւն, այն է, որ հռչակաւոր երկրաբան (գէօլօգ) Դէլօնէ 1881 թւին նախագուշակեց, մի մասնագիտական գրուածքի մէջ, աղետի ժամանակամիջոցը և միայն երկու օրով սխալվեցաւ: Նա, բացի դրանից, մատնացոյց արաւ այն բանի վրա, որ 1886 թւին աղէտը պէտք է կրկնվի Իսկիայի վրա, որի հետ համեմատելով այժմեան աղէտը խաղալիք է:

* * *

Տեղեկութիւններ Կրաշեվսկու մասին: «Dziennik Posnanski» լրագրի թղթակիցներից մէկը այցելեց Կրաշեվսկուն նրա դրէզդէնեան ամարանոցում և պատմում է, որ ղաւառական բանտարկեծի դրութիւնը վերջին ժամանակներում շատ վատացել է: Բանտարկութիւնը վատ ազդեցութիւն ունեցաւ նրա առողջութեան վրա. նա նիհարացաւ, և թուլութեան պատճառով, ստիպված է յենվել գաւազանի վրա: Նրան տանջում է սաստիկ հազը, իսկ ոտների ուռոյցը աւելացաւ. աւելի երկարամիջոց բանտարկութիւնը կը սպանէր նրան: Կրաշէվսկին ամեն կերպ աշխատում է վերականգնել իր առողջութիւնը: Նա շատ քիչ է դուրս գալիս տանից և միայն օրը մի անգամ զբօսնում է կառքով: Շաբաթը միանգամ ոստիկանութեան պաշտօնեան այցելում է նրա տանը: Կրաշէվսկին ամբողջ օրը պարապում է՝ կարդում և գրում է: Դատավարութեան հետեւանքին նա սպասում է հանգիստ հոգւով և իրան ոչ մի բանի մէջ մեղաւոր չէ համարում: Նրա մասին լրագիրներում տպվող սխալ տեղեկութիւնները բարկացնում են նրան. բացի դրանից, յանդուգն մարդիկը զզւեցնում են նրան իրանց նամակներով: Կրաշէվսկին ասում է. «Ես հէնց ձեռով եմ կրթված և այդ պատճառով պատասխանում եմ բոլոր նամակներին, թէպէտ դա ինձանից շատ ժամանակ է խլում: Ես շատ կը ցանկայի վերջ դնել այդ դրագրութեանը, բայց չը գիտեմ, թէ ինչպէս անեմ այդ բանը:»

* * *

Միջազգային իրաւունքի ինստիտուտի այժմեան ժողովը: Այս տարի միջազգային իրաւունքի ինստիտուտի նիստերը կատարվում էին, որպէս յայտնի է, Միւնխէնում: Ուղիղ տաս տարի առաջ հռչակաւոր իրաւաբան Բլունչլի, իտալական այժմեան արտաքին գործերի մինիստր Մանչինի և բէլգիական այժմեան ներքին գործերի մինիստր Ռոլէն-Ժէկմինս հիմնեցին այդ ինստիտուտը, որը շուտով զարգացաւ և քիչ չը նպաստեց միջազգային իրաւունքի կնճռոտ հարցեր պարզելուն: Ինստիտուտի այժմեան ժողովի աշխատանքներին մասնակցեցին համարեա նրա բոլոր անդամները, որոնց թւում և Պետերբուրգի համալսարանի պրոֆէսոր Մարտէնս, Մոսկվայի համալսարանի պրոֆէսոր Կոմարովսկի, Հէյդելբէրգի պրոֆէսոր Հօլցէնդորֆ, Ժընէվայի «Կարմիր Խաչի» ընկերութեան նախագահ Մոնիէ, Օկսֆորդի համալսարանի պրոֆէսոր Գօլլանդ, Հռոմի համալսարանի պրոֆէսոր Պիերանտոնի և ուրիշները: Ժողովի առաջին նիստը, որ կայացաւ օգոստոսի 23-ին (սեպտեմբերի 4-ին), նուիրված էր բացառապէս նախագահի և նոր անդամների ընտրութեանը: Նախագահ ընտրվեցաւ պրոֆէսոր Հօլցէնդորֆ: Որպէս յայտնի է, մամուլի ներկայացուցիչներին թոյլ տրված չէ ներկայ լինել ժողովի նիստերին և աշխատանքների հետեւանքները մի քանի ամիսներից յետոյ տպվում են «Revue de droit international» ամսագրի մէջ: Այնուամենայնիւ «Köln. Zeitung» լրագրին յաջողվեցաւ մանրամասն տեղեկութիւններ ձեռք բերել այժմեան ժողովի նիստերի մասին, այնպէս որ ներկայ տարում կարող կը լինենք սովորականից վաղ ծանօթանալ ինստիտուտի գործունէութեան հետեւանքների հետ:

* * *

Բիչէր-Ստոուի նոր վէպը: Ամերիկական լրագիրները հաղորդում են, որ կարճատե ժամանակից յետոյ լոյս կը տեսնի տիկին Բիչէր-Ստոու նոր վէպը: Որպէս յայտնի է, Բիչէր Ստոու տիկինը «Եղբայր Թօմասի տնակ» անունով նշանաւոր գրքի հեղինակն է:

* * *

Վիկտոր Հիւգօի նոր հեղինակութիւնը: Փարիզի «Rappel» լրագիրը հաղորդում է, որ այս օրերս այդ լրագրում կը սկսվի տպվել Վիկտոր Հիւգօի նոր հեղինակութիւնը «l'Archipel de la Manche» վերնագրով: Այդ Ջէրզի և Գէրնզի կղզիների նկարագրութիւն է, ուր, որպէս յայտնի է, Վիկտոր Հիւգօն աքսորի երկար տարիներ անցկացրեց:

* * *

Ֆրանսիական գրող պ. Շամպան այս օրերս վերջացրեց մի դրամա, որի վերնագիրն է «Սև դրօշակներ կամ պատերազմ Տօնկինում:»

* * *

Որպէս յայտնի է, Սօբէսկի թագաւորը, կարա Մուստաֆայի վրանում մի նամակ գրեց Մարի Կազիմիր թագուհուն, որի մէջ հաստատում է, թէ ինքն յափշտակեց «Մահմեդի դրօշակը» և ուղարկեց Հռոմի պապին: Եւ յիրաւի, Վիէննայի ազատութիւնից յետ տարված շատ դրօշակներից մէկը համարվում է այդպէս անուանված «Սանջակ Շէրիֆը», կամ մարգարէի սրբազան դրօշակը: Այդպէս է կարծում և Մատէյկօն, որը «Սօբէսկին Վիէննայում» պատկերի վրա ներկայացրել է թագաւորին, որը հրամայում է փաթաթել այդ դրօշակը պապին ուղարկելու համար: Բայց այդ կարծիքը սխալ է: Մահմեդի հին դրօշակը, մի քանի պատմաբանների խօսքերով, չինված է ուղտի մազից և որպէս վարագոյր էր ծառայում Մահմեդի սիրելի կնոջ՝ Աէշէի վրանում. ուրիշ պատմաբանների խօսքերով, բուն դրօշակը կոթից հանված է և պահպանվում է վարդագոյն փայտեայ արկղում, որ զարդարված է կրիայի ոսկորներով, սադափով և թանգագին քարերով ու պահապանների հսկողութեան տակ է գտնվում: Դա մարգարէի իսկական դրօշակն է, որ չինված է մուգ-կանաչ կերպասից, ինքն իրան թանգագին չէ և ամենևին նման չէ այն շքեղ դրօշակին, որ նկարված է Մատէյկօի պատկերի վրա: Այդ դրօշակը փաթաթված է մէկ այլ դրօշակի մէջ, որ պատկանում է խալիֆ Օմարին, և ապա կըրկին քառասուն զանազան գործուածների մէջ. դըրօշակը չինված է կանաչ մետաքսեայ կերպասից, որի վրա ոսկեկար սրբազան խօսքեր կան: Այդ սրբութեան բանալիքը, նոյնպէս վեց այլ սրբութիւնների, որոնց թւականի 15-ին երկրպագում է սուլթանը և իր պալատը, գտնվում է «կոյսերի Աղայի» մօտ: Դրօշակի կոթը զարդարված է վերևից կորանի վկայութիւններով, որ չինել է, ինչպէս ասում են, Օմարը: Սուլթան Սելիմ I. Եգիպտոսը նուաճելու ժամանակ յափշտակեց դրօշակը և հրամայեց Դամասկոս տեղափոխել այդ: Մուրադ III գործածեց այդ դրօշակը 1593 թւին առաջին անգամ քաղաքական նպատակներով և մի և նոյն ժամանակ քիչ մնաց զրկվեցաւ դրանից: Այն ժամանակ հռչակաւոր մեծ վէզիր Սինան-փաշան բերեց դրօշակը Կ. Պօլիս: Այն ժամանակից սուլթանը կամ վեզիրները պատերազմների ժամանակ վերցնում էին դրօշակը իրանց հետ:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 սեպտեմբերի: Ծովային մինիստրութեան կառավարիչը մօտաւորապէս սեպտեմբերի 20-ին ուղևորվում է Նիժնի-Նօվգօրօդ, իսկ այնտեղից Վօլգայի վրա Աստրախան, Կասպեան, Ազովեան և Սև Ծովի նաւահանգիստները այցելելու նպատակով: Տուրգենեվի մարմինը Փարիզից կուղարկվի սեպտեմբերի 19-ին և ճանապարհին կը մնայ մի շաբաթ: Սեպտեմբերի 30-ին սենատի մէջ կը քննվի փօստային բաժնի նախկին դիրեկտոր Պերֆիլեվի դատաստանական գործը: Երէկ սենատի մէջ նախագահը յանձնեց նրան մեղադրական գործը: Կը մեղադրի օբէր-պրօկուրօրի օգնական Պօսիօշին: Պետական խորհրդին ներկայացրած թոշակները մեծացնելու նոր նախագիծը շատ փոփոխութիւնների կենթարկվի: „Petersburger Zeitg.“ հաղորդում է, որ նոյեմբերին Ս. Պետերբուրգի մէջ կը գումարվեն զինւորական շրջանների բոլոր կառավարիչները:

ՍՕՖԻԱ, 16 սեպտեմբերի: Այստեղից ուղևորվեցան Սօբօլեվ և Կաուլբարս գեներալները:

ԼՕՆԴՕՆ, 16 սեպտեմբերի: Անգլիական բանկը իջեցրեց դիսկօնտը մինչև երեք տոկոս:

ԳՕՏԵՆԲՈՒՐԳ, 16 սեպտեմբերի: Այսօր վերադարձաւ Նօրդենշելդի գրէնլանդեան արշաւանքը:

ԲԱԳՈՒ, 16 սեպտեմբերի: Կերօսինի գործարանատէրերի նիստի ժամանակ սեպտեմբերի 15-ին առաջարկված է մի պայմանագիր կապել, որը պարտաւորեցնում է իւրաքանչիւրին պայմանագրով որոշած քանակութիւնից աւելի կերօսին չը պատրաստել և որոշ գնով ծախել, աւելացնելով այժմեան գներին 20 կ. պուդից, իսկ այդ բանը չի ծանրաբեռնի սպառողներին:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 16 սեպտեմբերի: Պետական բանկի 5% տոմսակը առաջին շրջանի արժէ 95 ր. 75 կ., երկրորդ 94 ր., երրորդ 94 ր. 25 կ., չորրորդ 93 ր., 62 կ., հինգերորդ 93 ր. 87 կ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 214 ր., երկրորդ 205 ր. 87 կ., արևելեան առաջին փոխառութեան տոմսակը արժէ 91 ր. 87 կ., երկրորդ 91 ր. 87 կ., երրորդ 91 ր. 87 կ., ոսկի 8 ր. 33 կ.: Ռուսաց 1 րուբլ Լօնդօնի վրա արժէ $23\frac{4}{16}$ պէնս, ռուսաց 100 ր. Համբուրգի վրա 202 մարկ, Փարիզի վրա 250 ֆրանկ: Բօրսայի տրամադրութիւնը հանդարտ է:

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄԻ ՀԱՅ ՎԱՐԺՈՒՀԻ ընդունում է ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ աշակերտներ և աշակերտուհիներ իր բնակարանում: Պայմանների մասին դիմել „Մշակի“ խմբագրատանը:

3—4

Լոյս տեսաւ „Գինեգործութիւն“ անունով բրօշիւր. ծախվում է „կենտրօնական“ և „կովկասեան“ գրավաճառանոցներում. գինն է 30 կ. գումարով առնողներին զիջում կը լինի: Գաւառներից կարող են պահանջել այս հասցեով. Малая Орбеліановская № 22, соб. д. Араму Хаpазьянъ.

Վ. Ռ.

Վրաստանի և Իմէրէթի Հայոց վիճակային առաջնորդ սրբազան Արիստակէս Եպիսկոպոս Սեդրակեանի թոյլտւութեամբ ներկայ

սեպտեմբերի 15-ից

բացվում է

„ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ“

Վանից Աւագ եկեղեցւոյ հովանաւորութեամբ և նոյն եկեղեցւոյ հանդէպ № 5.

Մանուկների ընդունելութիւնը շարունակվելու է մինչև առաջիկայ հոկտեմբերի 1-ը:

Օր. Մարիամ Մամիկոնեանց:

2—5

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակոպիտ թղթի վրա:

Միակ գործակատար ԼԻԱԿԱՆ Խանութը տեղը կան ամեն բնի համար մեծ ԳՐԻՉՆԵՐ էժան քան թէ նոյնպէս ԹԱՆԱՔ, ներ, գմուռ, ՄԱՏԻՆՆԵՐ, պենալներ, ծխախոտի ՆԵՐ, ածելիք, օ ներ, ԲԱԶԿԱԹՈՌբարկու կախելու ՏԻՆԵՐ, վգագօտ

լութիւն ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ: նոյն տեսակ ձեռագրեքանակութեամբ ամեն ձևի 25% ուրիշ տեղ: կան թուղթ, տետրակՏԻՏՆԵՐ, քարեգԳՐՉԱԿՈԹ, քսակամաններ, ՄԿՐԱՏրոցներ, խալիչաՄԱՀՃԱԿԱԼ, վեհամար իրեր, ԳՕներ, ՄԱՏՈՒՑԱ-

ՐԱՆՆԵՐ, բրիտանական մետալից իրեր, ԼԱՊՏԵՐՆԵՐ, գդալներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երեւս լուանալու ամաններ, ֆիլտրա, կրանշվոցներ, այգու մկրատներ, շորի չչէօտկագլխի, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մակենտօշներ: Բժշկական թուղթ վատերկլօզետի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:

42—100

Վ. ՕԶՆԷՍԷՆՍԿԻ փողոցում № 11. Վ. ԱՍԻԼ ԴԱԼԱՄՔԱՐԵԱՆՑԻ տներում տրվում է ՔՐԷՀՕՎ միջի կարգում 5 և 3 սենեակ, ներքի կարգում 5 սենեակ բոլորն իրանց պիտոյքներով. գինը հարցնել Դվօրցօվօի փողոցում Վասիլ Ղալամքարեանցի ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ:

2—3 (1)

ОТДАЕТСЯ одна чистая КОМНАТА съ мебелью, самоваромъ, прислугою и отопленіемъ. Мало-Орбеліановская улица, домъ Якова Дандурова № 9.

ՏՐՎՈՒՄ է վարձով մի մաքուր ՍԵՆԵԱԿ, մէբէլով, սամօվարով, ծառայով և վառելիքով, Փոքր-Օրբէլեան փողոցի վրա, տուն Յակոբ Դանդուրովի № 9.

7—8

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ ցանկանում է ԴԱՍԵՐ ունենալ ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ դասընթացքի ԲՈԼՈՐ առարկաներից կամ ԿՈՐԵԿՏՈՒՐԱԿԱՆ աշխատանք ռուսաց լեզուի: Հասցէն, ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ:

6—10

ԵՐԿԱԹԷ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

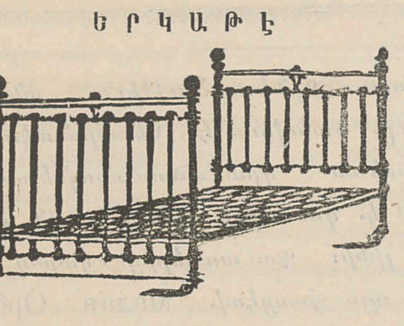

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ: Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներ և երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կողպէքներ, Թերխ, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, րէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

89—100

ՍՈՒՐԲ ԳԱՅԵԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն Թիֆլիսի հայ հասարակութեան, որ սեպտեմբերի 18-ին նշանակված ուսումնարանի ՁՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ տարեդարձի հանդէսը՝ ՅԵՏԱՁԳՎՈՒՄ է մինչև Սեպտեմբերի 25-ը: 2—2

Гг. члены Тифлисскаго Общества Покровительства Животнымъ приглашаются пожаловать въ засѣданіе годичнаго общаго собранія 20 сего сентября въ $12^1/_2$ ч. дня въ зданіе Общества Сельскаго Хозяйства, на Барятинской улицѣ, въ Александровскомъ саду.

Допускаются и всѣ интересующіеся дѣломъ покровительства животнымъ.

Предметы занятій:

1. Чтеніе отчета о дѣятельности Общества.
2. Раздача пожалованныхъ медалей.
3. Выборы должностныхъ лицъ Общества.
4. Н. П. Ильинъ прочтетъ. „О значеніи птицъ въ природѣ“.

2—2

ՊԱՍՏԱՌ (օբոյ) ՏԱՐՆՕՊՕԼ եղբայրների գործարանական ՊԱՀԵՍՏԻ մէջ:

Լօրիս-Մէլիքօվսկայա փողոց, տ. Զուբալօվի, Հոգևոր սեմինարիայի հանդէպ:

Ստացված է մեծ քանակութեամբ ՊԱՍՏԱՌ (օբոյ) 12 կօպէկից մինչև 5 րուբլ ՌՈՒԼՕ:

Քանակութեամբ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի:

23—25

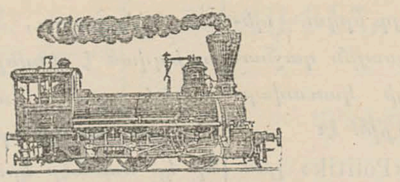

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— „ առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գորի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գորի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— „	7—20
Բագու . . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գորի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գորի	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

„ՎԱՐԺԱՐԱՆ“ մանկավարժական ամսագրի խմբագրութիւնը պարտք է համարում յայտնել ընթերցող հասարակութեանը, որ այսուհետև ամսագրիս վերաբերեալ յօդուածներ, թղթակցութիւններ ուղարկել, բաժանորդ գրուել կամ խմբագրութեան հետ որ և է վարչական յարաբերութիւն ունենալ ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել խմբագրութեան քարտուղար Գ. Գ. ՇԱՀԲՈՒԴԱՂԵԱՆԻՆ այս հասցէով, Въ г. Тифлисъ. Григорію Шах-Будагянцу—учителю Армянской Семинаріи Нерсисьянъ. Абас-Абатская площадь, СОБ. ДОМЪ, кв. № 8 2—2

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՇԱԴԻՆՕՎԻ

ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Դվօրցօվայա փողոց, Արծրունու Գալլէրէյում

ՍՏԱՑՎԱԾ են մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ կանանց և տղամարդկանց ԿՕՇԻԿՆԵՐ: Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով:

Тифлисъ, магазинъ обуви Шадинова, Дворцовая ул.

5—6

Դուրս եկաւ մամուլի տակից ԴՐ. ԱՒԵՏԻՔ ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑԻ Քաղաքատնտեսական դասախօսութիւնների առաջին տետրը

ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ և ԱԶԳԱԲՆԱԿՉԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Գինն է 40 կօպէկ:

Ցանկացողները թող բարեհաճեն ստորագրուել ԲՈԼՈՐ ԵՕԹԸ դասախօսութիւններին, վճարելով միայն 1 ր. 50 կ.:

Դիմել ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ գրավաճառանոցները և „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեանը:

8—10 (1)

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՉԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 րուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն: ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ: Ջեռոցաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., սակվօյաժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.:

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութոներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ:

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր., զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի գդալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ, թէյի գդալներ Ֆրաժէի, մէլխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի:

ՐԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրօններ րէվօլվէրների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կշիռքներ: Անգլիական և ամերիկական կլէօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը:

Մշտապէս ունեմ 10,000 ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԷԼՍՕՆԻ, թէյի համար խմորեղէն էյնեմի, ՐԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխվող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, զինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ:

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս:

Առևտրականներին զիջումն և առանձին պայմաններ:

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

45—100

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադարձնող: Գինը 2 ր. շիշը, ՓՈՍՏԱՅՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ

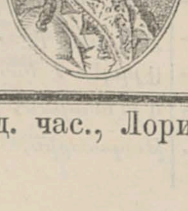

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻ ԻՒՂ, մազերը ամրացնելու համար, 1 ր. ամանը և վրձին գլխացաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏ Ի ՍԱՊՕՆ և հոտաւէտ ջրեր և այլն

47—100

Дозволено цензу[illegible], Тифлисъ, 17 Сентября 1883 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.